

3. Гендерная психология. 2-е изд. / под ред. И. С. Клециной. СПб. : Питер, 2009. 496 с. : ил. (Серия «Практикум»).

4. Ожигова Л. Н. Исследование гендерной идентичности и гендерных стереотипов личности. Практикум по гендерной психологии / под ред. И. С. Клециной. СПб. : Питер, 2003. 480 с.

Лещенко О. С.,

студентка II курсу магістратури, гр. ЗМСРп-191

Науковий керівник – Острянюк Т. С., канд. пед. наук

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ВІЙСЬК (СИЛ)

Війна і вирішення завдань забезпечення обороноздатності держави – специфічна сфера людської діяльності, яка вимагає мобілізації і надмірного напруження фізичних та духовних (морально-психологічних) сил суспільства, держави та їх збройних сил. Формування та підтримання відповідного духовного стану суспільства і морально-психологічного стану особового складу військ (сил) як у мирний час, так і в період воєнного протистояння неможливі без наявності у населення країни, його соціальних груп, збройних сил, військових колективів, конкретної особистості духовного (морально-психологічного) потенціалу. Саме тому морально-психологічний фактор у сучасній війні (збройному конфлікті) набуває особливого значення, стає одним із головних для держави та її збройних сил.

Обороноздатність держави – це здатність держави до захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту. Обороздатність держави складається з матеріальних і духовних елементів та є сукупністю економічного, науково-технічного, соціального, морально-психологічного (духовного) та воєнного потенціалів [1, с. 68].

Морально-психологічний (духовний) потенціал визначає здатність нації витримати протягом війни найбільше напруження, труднощі, втрати, навіть поразки, не втративши волі до перемоги – активного прагнення народу та особового складу збройних сил перемогти будь-якою ціною, в готовності заради цього принести будь-які жертви, виявити мужність, стійкість і героїзм. Проте морально-психологічний (духовний) потенціал – це лише можливості, приховані у духовних силах нації, які для втілення у життя необхідно мобілізувати й уміло використовувати, що є одним із головних завдань системи морально-психологічного забезпечення діяльності військ (сил). Оскільки морально-психологічний (духовний) потенціал – це загальні можливості у духовній сфері, то реальна здатність суспільства до збройної боротьби, захисту держави, визначається через ту його частину, яка реалізується у воєнній могутності держави [1, с.71].

Воєнна могутність держави – це сукупність сил та засобів, виділених у певний період державою із воєнного потенціалу, для захисту її інтересів;

реалізована частина воєнного потенціалу держави.

Складовими воєнної могутності є: кількість і якість озброєння та військової техніки; ступінь забезпечення військ матеріально-технічними запасами у розмірах, необхідних для ведення сучасної війни; ступінь укомплектованості особовим складом, рівень підготовленості командних кадрів, рівень військово-професійної підготовленості особового складу, а також його моральна готовність до збройного захисту Батьківщини та психологічна здатність до подолання труднощів війни. Морально-бойові якості – це комплекс взаємопов'язаних та взаємообумовлених моральних, військово-професійних, психологічних (психофізіологічних) якостей, необхідних для успішного виконання особовим складом своїх обов'язків у мирний та воєнний час.

Основу морально-психологічного стану особового складу збройних сил становлять: суспільна активність особового складу, політична й моральна зрілість, громадянська вихованість; згуртованість військових формувань на основі національних, духовних і моральних цінностей, ступінь морально-психологічної єдності військ; ставлення до подій внутрішнього й міжнародного життя, рішень політичного керівництва держави, виконання поставлених завдань; духовна готовність військовослужбовців захищати Батьківщину й беззаперечно виконувати вимоги військово-політичного керівництва країни, самовіддано відстоювати інтереси свого народу; упевненість у перемозі над ворогом [4, с.112].

Сучасний бій – це суворе випробування фізичних і духовних сил військовослужбовців, їх здатності активно протистояти діям екстремальних, несприятливих для життя факторів, зберегти волю та рішучість, до кінця виконати поставлене бойове завдання (наказ). Одночасно бій є жорстокою боротьбою цілей, мотивів, переконань, настроїв, волі, думок військовослужбовців протилежних сторін. Включення особового складу у реальні бойові умови, у небезпечну ситуацію спричиняє різку зміну поведінки, морально-психологічного стану військ. Через те, що від морально-психологічного стану особового складу залежить успіх бою, кожному командирі (начальнику), заступникам командирів з виховної (виховної та соціально-психологічної) роботи необхідно знати та враховувати вплив цих факторів з метою якісного планування та організації морально-психологічного забезпечення застосування військ (сил), тобто передбачити фізичне і морально-психологічне навантаження якого зазнає особовий склад, щоб ефективно використати “людський чинник” для досягнення перемоги над противником. Наявність відповідних знань допоможе командирам (начальникам), офіцерам органів виховної (виховної та соціально-психологічної) роботи забезпечити не лише необхідну моральну та психологічну готовність особового складу до бойових дій, а й високу його організованість та бойову активність [4, с. 216].

Отже, для ефективної діяльності особового складу в бойових умовах необхідні: високий рівень мотивації поведінки для виконання поставленого бойового завдання; високий рівень сформованості морально-бойових якостей; військово-професійна майстерність; здатність швидко адаптуватись у бойовій

обстановці; вміння долати вплив негативних факторів бою; злагодженість військових колективів.

Список використаних джерел

1. Варій М. Й. Морально-психологічний стан військ, його оцінка та підтримка на високому рівні: монографія. – Львів: ВВП ДУ “ЛП”, 1996. 311с.
2. Литвиновський Є. Ю., Попович О. І., Савінцев В. І, Стасюк В.В. Морально-психологічне забезпечення підготовки і ведення бойових дій: навч. посіб.: Видання II, доповнене, у двох частинах: Частина II; за. ред. Л. А.Ріпи. К.: ВГІ НАОУ, 2003. 160 с.
3. Стасюк В. В. Психологія локальних війн та збройних конфліктів: підручник для слухачів та студентів вищих навчальних закладів. К.: НАОУ, 2006. 570 с.
4. Стасюк В. В. Система соціально-психологічного забезпечення функціонування військових підрозділів в умовах збройних конфліктів: монографія. К.: НАОУ, 2005. 322 с.
5. Ягупов В. В. Військова й соціальна психологія: навч. посіб.К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2000.522 с.
6. Ягупов В. В. Військова психологія: підручник. К.: Тандем, 2004. 656 с.

Луцюк І. В.,

студентка II курсу магістратури, гр. ЗМСРп-191

Науковий керівник – Герасименко О. В., канд. іст. наук, доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ПЕРЕХІДНИЙ ЕТАП У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПРОБЛЕМА ВІКОВОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Особливостям розвитку дитини в підлітковому віці у психології присвячено значну кількість досліджень, серед них Л. Божович, Л. Виготський, Т. Драгунова, І. Кон, А. Мудрик, Д. Фельдштейн, Д. Ельконін, Ш. Бюлер, Ф. Райс, Х. Ремшміт, К. Флейк-Хобсон, В. Штерн та ін. У цих дослідженнях доведено, що, підготовлені всім попереднім ходом розвитку зміни в психофізичній структурі підлітка визначають сутність підліткового віку під час перехідного періоду.

Психологічно підлітковий вік дуже суперечливий, він характеризується максимальними диспропорціями у рівні й темпах розвитку. Найважливішою психологічною особливістю є почуття дорослості. Воно виражається в тому, що рівень прагнень підлітка передбачає його майбутнє положення, якого він фактично ще не досяг. Саме на цьому ґрунті у підлітка виникають типові вікові конфлікти: з батьками, педагогами і самим собою. У цілому – це період завершення дитинства і початку «виростання» з нього [1, с. 29].

Специфіка підліткового віку, порівняно з дитинством, полягає в суттєвому розширенні соціальної активності та зміні її значущості для підлітка. Підлітки активно освоюють різні сфери суспільного життя і при цьому вже у 10-11 років, претендуючи на самостійність, обтяжені зайвою опікою дорослих при здійсненні громадської діяльності. Вік 11-12 років, зазвичай, називають молодшим підлітковим віком чи періодом отроцтва. Більшість учнів у віці 10-11 років закінчують початкову школу, що, згідно з